

Van beschrijving naar interpretatie

Schrijfopdrachten van A1 tot B2 rond schilderijen van Nederlandse en Vlaamse meesters *

Laurette Artois

Inleidende overwegingen

De schrijfcultuur verdwijnt langzaamaan en de daarmee gepaard gaande schrijfvaardigheid helaas ook. Dit is geen typisch Nederlands noch uitsluitend Duits verschijnsel. Universiteiten en hogescholen in binnen- en buitenland klagen over de tanende schriftelijke vaardigheden in de moedertaal (voor velen intussen de tweede taal) bij beginnende en zelfs vergevorderde studenten. De schrijfateliers aan de hogescholen, die een gevarieerd en ondersteunend aanbod van *basic skills* tot en met wetenschappelijk schrijven aanbieden, bloeien en zijn de enige afdelingen die, ondanks steeds krimpende budgetten, fors mogen of moeten uitbreiden.

Toch moet ik uit ervaring zeggen dat studenten, de meesten althans, wel degelijk graag schrijven. Je moet ze alleen interessante schrijfopdrachten aanbieden. Maar heeft het enkel te maken met het plezier beleven aan het schrijven in een nieuwe, vreemde taal? Ik denk het niet, hoewel het “kijk eens wat ik al kan”- gevoel zeker meespeelt. De meesten geraken ook even in paniek als ze “een gedicht” moeten schrijven. Tot blijkt dat het een elfje is en ze louter voor de lol er zoveel mogelijk gaan schrijven. Het plezier druipt dan als het ware van de blaadjes af.

Dat schrijven leuk is wordt pas tijdens (of na) het schrijfproces duidelijk. Want al is de uitspraak voor sommigen frustrerend of kunnen de pas geleerde regeltjes niet door iedereen meteen mondeling in de praktijk omgezet worden, voor een schrijftaak moet je gaan zitten, er de nodige tijd voor nemen, je concentreren en dat resulteert vaak in een aardige tekst, die het zelfbewustzijn (ook, en misschien vooral van schuchtere studenten) opkrikt en het leerplezier verhoogt.

* Deze bijdrage is de schriftelijke uitwerking van een gelijknamige presentatie, gehouden tijdens de bijeenkomst van universitaire docenten neerlandistiek in het Duitse taalgebied te Germersheim van 19 tot 21 september 2019. Alle besproken schilderijen kan men online vinden, veelal op eigen websites van de musea, waar zich het kunstwerk bevindt.

Uitgangspunt

Het schilderij beantwoordt dan ook perfect aan de criteria “irritatie, expressie en verbeelding”, die M. Chaabani⁵ als voorwaarde voor “creatief schrijven”

5 M. Chaabani: Das kreative Schreiben im Fremdsprachenunterricht, 2014

opsomt. Een van oorsprong Italiaanse studente maakte er een mafia-achtig verhaal van, een student uit Oekraïne situeerde het in de tijd van de Grote Depressie (het schilderij ontstond inderdaad ook in die jaren), anderen maakten er bloedstollende verhalen rond treinrampen en gelijkaardige catastrofes van. Deze rijke oogst zette me aan het denken om met andere schilderijen aan de slag te gaan, in de hoop even enthousiaste resultaten te behalen, maar nu wel met wat duidelijker omschreven taken en geleidelijk stijgend van A1 naar B2.

Wat zeker tot het welslagen van dit project heeft bijgedragen is het feit dat er in de verder vrij heterogene groepen altijd wel enkele studenten kunstgeschiedenis zitten. Het *Institut für Kreatives Schreiben* te Berlijn biedt overigens ook een workshop *Schreiben im Museum* aan. Want ook het schrijven van goede begeleidende teksten voor het museum of voor catalogi kan men leren.

Doelen

Het doel is drievoudig:

1. het schrijfplezier verhogen (wat je graag doet, doe je (meestal) ook goed)
2. de geleerde theorie (spelling (vb. enkele en dubbele klinkers), grammatica (vb. passieve zinnen, relative bijzinnen, conditionalis) en stijl (vb. conjuncties)) in de praktijk omzetten (al doende leert men)
3. kennismaken met enkele hoogtepunten van de rijke Vlaamse en Nederlandse schilderkunst, want het zou toch zonde zijn om dit cultureel patrimonium, waar de hele wereld ons om benijdt, niet aan bod te laten komen in de colleges.⁶

De meeste kunstwerken zijn op internet te vinden en het volstaat als men de studenten vertelt waar precies. Zolang men niet tot publicatie overgaat, is er ook geen probleem met copy-right.

Werkwijze

Onze studenten krijgen tijdens het wekelijkse college telkens een andere, individuele schrijftaak, die thuis gemaakt moet worden.

Behalve het feit dat oefening kunst baart, is dit ook bittere noodzaak ten gevolge van te weinig contacturen. Bovendien doorlopen onze studenten geen

6 De cijfers van de bezoekersaantallen van de recente tentoonstellingen in binnen- en buitenland bevestigen deze belangstelling: V. Van Gogh (Städel, Frankfurt, 10/19–02/20: meer dan een half miljoen bezoekers, de best bezochte tentoonstelling ooit in de geschiedenis van het museum), P. Bruegel de Oudere (KHM, Wenen, 10/18–01/19: meer dan 400.000 bezoekers), J. Bosch (Den Bosch, 02/16–05/16: meer dan 400.000 bezoekers uit 81 landen), J. Van Eyck (Gent, 02/20–05/20, zag er – voor corona – naar uit dat alle records gebroken zouden worden), P. P. Rubens (Städel, Frankfurt, 02/18–06/18, na 11 weken meer dan 100.000 bezoekers).

gemeenschappelijk curriculum. Ze zien elkaar slechts één keer per week, waardoor groepswork buiten de colleges bemoeilijkt wordt.

Inspiratie voor de meest diverse schrijftaken kan uit veel verschillende handboeken en methodes gehaald worden. Ze kunnen variëren van een persoonsbeschrijving via ansichtkaartjes, recepten of boek- en filmrecensies tot therapeutische schrijfoefeningen. De mogelijkheden zijn vrijwel onbeperkt.⁷

Op ieder niveau, concreet betekent dat ieder semester één keer, laat ik een schilderij beschrijven, resp. interpreteren.

Van beschrijving tot interpretatie

Van A0 naar A1

Op dit niveau kan de student al zichzelf, zijn familie alsook een bekend personage uit de politiek of de media beschrijven.⁸ De beschrijving van een slaapkamer, in dit concrete geval *Vincent van Goghs* “Slaapkamer te Arles”⁹ ligt in het verlengde hiervan. Het is belangrijk dat men voor dit taalniveau een schilderij kiest, waar weinig op te zien is (geen Bruegel of Bosch!).

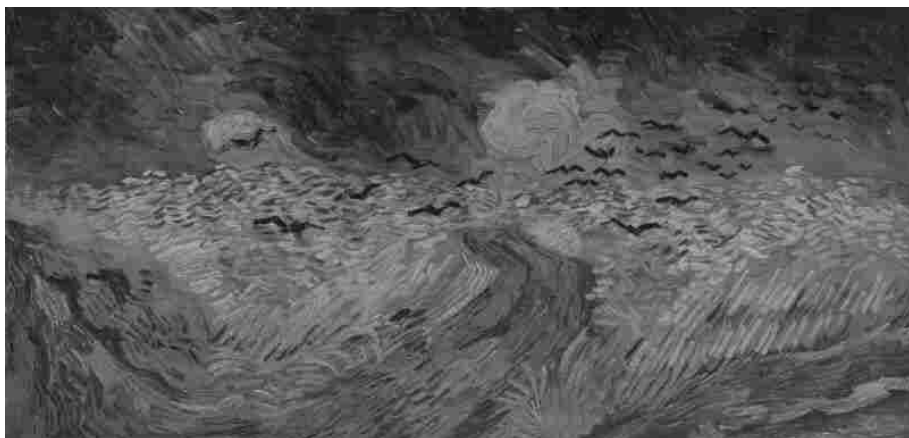
Nadat de studenten na les 5 van “Welkom! neu” de o. t. t., het meervoud van zelfstandige naamwoorden, de buiging van de bijvoeglijke naamwoorden, inclusief de kleuradjectieven, alsook de woordenschat van een eenvoudige binnenhuisinrichting geleerd hebben, lukt het de meesten vrij aardig Van Goghs “Slaapkamer te Arles” in minimum 50 woorden te beschrijven. Het feit dat ze ook weten dat Vincent Van Gogh een Nederlander was en veel van zijn schilderwerken tot het collectieve geheugen behoren, maakt de taak op dit niveau aantrekkelijker. Mijn observatie is dat de fouten meestal dezelfde zijn: “twee kussen” (zonder eind-s, in analogie met het Duits), “roode”, “geele” en “muuren” (spelling wordt nog onvoldoende beheerst), verkeerde lidwoorden de/het, verkeerde preposities (op de grond/aan de muur). De docent kan proberen hierop te anticiperen door de studenten vooraf op deze mogelijke fouten te wijzen. Positief is dat studenten woorden gaan opzoeken (en hopelijk onthouden!), die ze nog niet kennen, vb. “dekbed”, “kan”, “handdoek”. Wie over voldoende tijd beschikt, kan, als een vorm van pre-writing, de studenten in groepjes van twee het schilderij vooraf laten bespreken (woordenschat, kleuren).

7 Zie hiervoor ook “Fachdidaktik Niederländisch” (V. Wenzel e. a.), waar een waaier aan schrijfmogelijkheden wordt aangeboden.

8 Voor de beschrijving van de verschillende taalniveaus volgens het Europees Referentiekader verwijs ik naar: kurzelinks.de/jxfi De schrijfvaardigheid wordt als laatste vaardigheid uitvoerig beschreven (Schrijven – tekstenmerken productief)

9 Vermits Van Gogh van sommige schilderijen verschillende versies maakte, vertelt men de studenten best welke versie ze moeten kiezen, omdat de kleuren nogal kunnen verschillen. “Slaapkamer te Arles” (1888/89) hangt behalve in het Van Gogh-museum te Amsterdam ook in Parijs en Chicago. Van de “Zonnebloemen” bestaan er zelfs vijf versies.

10 Met dank aan het Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting).

Afb. 1 V. van Gogh: Korenvolve met Kraaien.¹⁰

Een mogelijk alternatief is “Vader op fietstocht”¹¹, een minimalistisch werk met een fiets uit het jaar 1970 van de Vlaamse schilder *Roger Raveel* (1921–2013).

Studenten op dit niveau hebben er zeker baat bij als de docent hun taak individueel beoordeelt en vermeldt waar hij/zij meer aandacht aan moet besteden, ook al zal dit niet altijd mogelijk zijn.¹²

Van A1 naar A2

Op dit niveau kunnen we de studenten bijvoorbeeld hun lievelingsschilderij van Van Gogh in honderd woorden laten beschrijven. De focus ligt nog steeds op een exacte weergave van wat er te zien is. De meesten zullen wellicht voor “Sterrennacht” (1889)¹³ kiezen, al jaren de topper. Maar een enkeling verkiest ook minder bekende werken zoals het wat akeligere “Korenveld met kraaien” (1890)¹⁴, dat Van Gogh in zijn sterfjaar schilderde, “De rode wijngaard” (1888)¹⁵ of het nederige “Schoenen” (1886/87)¹⁶. Expliciet wordt in de taakomschrijving aangegeven dat er occasioneel gebruik moet gemaakt worden van v. t. t en/of o. v. t. en van infinitiefconstructies, resp. omschrijvingen met “aan het + infinitief. In

11 Centraal Museum te Utrecht: kurzelinks.de/rt08

12 Studenten stellen het erg op prijs en beschouwen het niet als vanzelfsprekend dat ze hun schrijfproducten, voorzien van commentaar, terugkrijgen. Dit valt op in de regelmatig door de Goethe-Universität doorgevoerde, anonieme evaluaties. Een voorbeeld uit het wintersemester 2019/20: “Ich finde es besonders gut, dass wir jede Woche Texte schreiben und abgeben müssen. Ich habe das Gefühl, das Feedback hilft mir sehr dabei, an mir zu arbeiten“

13 Museum of Modern Art, New York: kurzelinks.de/5bw1

14 Van Gogh Museum, Amsterdam: kurzelinks.de/sw58

15 Poesjkinmuseum, Moskou: kurzelinks.de/54xh

16 Twee versies in het Van Gogh Museum, Amsterdam: kurzelinks.de/suz4 kurzelinks.de/bmrs

Afb. 2 V. van Gogh: Schoenen.¹⁷

de praktijk valt op dat veel studenten hun best doen om het geleerde om te zetten (“de boeren zijn aan het werken”, het schilderij is met een paar snelle penseelstreken geschilderd”, “de linkerschoen is omgedraaid”) en om nieuwe uitdrukkingen zoals “in de gaten houden” te gebruiken.

Een andere mogelijkheid is een variatie op het schrijven van een ansichtkaart uit een vakantieoord. In dit geval is de taak: Kies een kunstpostkaart met een afbeelding van een Nederlandse of Vlaamse schilder uit een museum dat je tijdens de vakantie bezocht en leg aan de geadresseerde uit waarom je voor deze kaart koos. Het schrijven van een ansichtkaart sluit perfect bij dit niveau (A1/A2) aan.¹⁸

Tegen het eind van het traject van A1 naar A2, nadat zowel de relatieve bijzin (in les 10 in “Welkom! neu”), alsook de passieve naast de actieve vorm (les 16 van “Welkom! neu”) behandeld werden, kunnen studenten deze theorie toepassen op een beschrijving van *Johannes Vermeers* “Het straatje” (ca.

17 Met dank aan het Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting).

18 Ook volgens de voorbeelden- en oefenbank van de Taalunie: kurzelinks.de/99ve

1658)¹⁹ of zijn “Gezicht op Delft”²⁰ (ca.1660/61). Les 16 van “Welkom! neu” is trouwens geheel gewijd aan kunst. De beknopte geschiedenis van het Rijksmuseum te Amsterdam wordt er in passieve zinnen beschreven. Verder worden er uitdrukkingen aangeboden om Bruegels olieverfdoek “Nederlandse spreekwoorden” te beschrijven. Onze taak luidt dan: “Kies één van de beide schilderijen van Vermeer en beschrijf het. Maak hierbij gebruik van minstens één relatieve bijzin, één passieve constructie en van de geleerde uitdrukkingen bij Bruegels “Nederlandse spreekwoorden””. Een alternatief voor wie niet van Van Gogh of Vermeer houdt zijn enkele van de eenvoudigere prenten uit *Charlotte Dematons’* “Nederland”.²¹ De taakomschrijving blijft dezelfde.

Van A2 naar B1

Op dit niveau mag de kunstenaar al wat onbekender en mogen de motieven al wat mysterieuzer of ingewikkelder zijn. Cultuur in de breedste betekenis van het woord komt ook aan bod in les 3 van “Wat leuk! B1” en lessen 3 en 4 van “Welkom terug! B1”. De student is vrij om in 150 woorden enkel te beschrijven of, indien hij/zij zulks wenst, wat dieper op het thema in te gaan, als het ware “tussen de regels” te lezen of “achter het doek” te kijken. De taak luidt: “Beschrijf wat je ziet en wat je hierbij denkt. Maak er voor een tentoonstellingscatalogus een coherente tekst van door het gebruik van de juiste conjuncties.” Op dit niveau wordt in de verschillende methodes Nederlands de grammatica herhaald en verdiept en er wordt meer aandacht aan stijl besteed, o. a. door het gebruik van gevarieerde voegwoorden. Dit neemt niet weg dat er toch nog regelmatig tegen de rudimentaire spelling- en grammaticaregels gezondigd wordt. Uitdrukkelijk moet er op gewezen worden dat niet klakkeloos uit het internet mag afgeschreven worden.

De blik van *Johannes Vermeers* “Meisje met de parel”²² (ca.1665) intrigeert na eeuwen nog en nodigt, mede door de donkere achtergrond, als het ware tot een beschrijving uit²³. Aan de hand van dit schilderij kan bovendien de conditionalis geoefend worden, bijvoorbeeld doordat de student drie vragen moet beantwoorden: “Wie zou dit meisje kunnen zijn? Waar zou ze naar kijken? Wat zou ze kunnen denken?”

19 Rijksmuseum, Amsterdam: kurzelinks.de/i03y

20 Mauritshuis, Den Haag: kurzelinks.de/0lt4

21 Charlotte Dematons: Nederland, 2012. Op de website van Lemniscaat staan ook enkele afbeeldingen: kurzelinks.de/a6xu

22 Mauritshuis, Den Haag: kurzelinks.de/gdzn

23 Dit schilderij inspireerde de Amerikaanse schrijfster Tracy Chevalier in 1999 tot de roman “Girl with a pearl earring”, die in 2003 verfilmd werd met Scarlett Johansson in de rol van “Griet”, het meisje met de parel. Het internet wemelt trouwens van variaties op “het meisje met de parel”, waarbij haar hoofdtooi vaak als hoofddoekje geïnterpreteerd wordt. Misschien geen onbelangrijk detail als er bij de groep ook enkele moslima’s zijn. Eventueel kan men hun als alternatief “The girl has the pearl” van de Frans-Arabische kunstenaar Mohamed Neffati voorstellen (ook op het internet te vinden).

Afb. 3 J. Vermeer: Meisje met de parel.²⁴

Inhoudelijk is het verwonderlijk om te zien op hoeveel verschillende manieren studenten te werk gaan en aan welke, steeds andere details belang gehecht wordt: “de zijdelingse blik”, “de vochtige, ietwat openhangende mond”, “de bijzondere hoofdtooi” verleiden automatisch tot een diepere interpretatie, zoals: “het meisje ziet er niet verdrietig, maar ook niet gelukkig uit”.

Andere schilderijen, die voor dit niveau in aanmerking komen, zijn het vroege, anonieme “Het meisje met de dode vogel”²⁵. Op 19-10-2018 verscheen in het dagblad *De Standaard* het verhaal “Kruisje” van de Vlaamse schrijfster Lize Spit, gebaseerd op het schilderij “Het meisje met de dode vogel”. (eerste kwart 16^e eeuw, waarschijnlijk Zuid-Nederlands), *Gabriel Metsu*’s “Het zieke kind”(1664–1666)²⁶ of rond Sinterklaastijd ook *Jan Steens* “Het Sint-

24 Met dank aan het Mauritshuis, Den Haag.

25 Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België, Brussel: kurzelinks.de/b3wb

26 Rijksmuseum, Amsterdam: kurzelinks.de/mwer

Nicolaasfeest” (1665–1668)²⁷. De opdracht blijft steeds het schrijven van een tekst voor een catalogus of brochure en ook hier kunnen de vragen in de conditionalis gesteld worden: Wat zou het kleine meisje voelen? Wat zou er schelen met het zieke kind? Wat zou de moeder denken? Wat zou er hier aan de hand zijn?

Het ontging niemand dat het kleine meisje met de dode vogel droevig is. De omschrijvingen die gebruikt werden varieerden van “triest” over “vreugdeloos” tot “geschokt”. In “Het zieke kind” zag iemand overeenkomsten met de Maagd Maria met haar zoon Jezus op haar schoot, daartoe geïnspireerd door de deken in een “mariablauwe” kleur.

Deze vrijwillige, diepere en vaak zeer persoonlijke interpretaties wijzen erop dat de studenten zich door deze schrijftaak aangesproken voelden en meer leverden dan strikt genomen van hen verlangd werd, bijvoorbeeld ook 200 i.p.v. 150 woorden.

Van B1 naar B2/C1

Van studenten op dit niveau kunnen we al wat meer culturele bagage of historische achtergrond verwachten. De interculturele component komt centraal te staan.

Werken van bijvoorbeeld de Nederlandse kunstenares van Zuid-Afrikaanse afkomst, *Marlene Dumas* (*1953) of van de Vlaming *Luc Tuymans* (*1958) dragen vaak een impliciete politieke boodschap uit. In dit geval kunnen we werken volgens een tweestappenplan:

1) Tijdens het college: “Beschrijf zo volledig, correct en coherent mogelijk één van de afbeeldingen naar keuze”. De studenten weten niet wie de afgebeelde personages zijn. Ze krijgen hier 20 minuten voor, mogen incidenteel van woordenboeken gebruik maken.

2) Thuis: “Schrijf het verhaal rond dit schilderij op” (dit keer mét achtergrond)

De voorbeelden hiervoor zijn Marlene Dumas’ “The neighbour” (2005)²⁸ en Luk Tuymans’ “Lumumba” (2000)²⁹, en “Mwana Kitoko” (2000)³⁰.

Na stap 1 lezen de studenten hun teksten voor. Hoewel ze niet weten over wie het gaat, krijg je formuleringen over “The neighbour” zoals “Zijn haar is kort geschoren, niettemin zijn de inhammen duidelijk zichtbaar”, “Hoewel geen kleren zichtbaar zijn, (...) denk je dat de man een moslim-achtergrond heeft.”, “De ogen van de man lijken een beetje leeg, moe of uitgeput. Je ziet niet veel emotie in zijn gezicht”. Dit zijn beschrijvingen die heel dicht in de buurt van de waarheid komen. Marlene Dumas is duidelijk in haar opzet geslaagd: ook zonder bijkomende inlichtingen over Mohamed Bouyeri, de moordenaar van Theo Van

27 Rijksmuseum, Amsterdam: kurzelinks.de/6kk5

28 Stedelijk Museum, Amsterdam: kurzelinks.de/55xd

29 Museum of Modern Art, New York: kurzelinks.de/lyng

30 Stedelijk Museum voor Actuele Kunst (SMAK), Gent: kurzelinks.de/xfjd

Gogh, geeft haar op het eerste gezicht vage schilderij heel wat informatie prijs. Zoals uit de paar voorbeelden blijkt, werd er gebruik gemaakt van conjuncties (niettemin, hoewel), wat de verstaanbaarheid en de coherentie van de teksten verhoogt.

Na de beschrijving uit stap 1 wordt de taak uitgebreid en gaan de studenten met elkaar en met de docent in gesprek over de door hen gekozen onderwerpen. Het college ontwikkelt zich tot een cultuurcollege o.l.v. de docent over twee belangrijke gebeurtenissen uit het relatief recente Nederlandse en Belgische verleden, m.n. de moord op Theo Van Gogh in 2004 en de daarop volgende discussie over tolerantie/intolerantie en de vermoorde onschuld van Nederland alsook de moord op Patrice Lumumba in 1961, kort na de onafhankelijkheid in 1960 van de toenmalige Belgische kolonie Congo, toen Koning Boudewijn (Mwana Kitoko = mooie blanke man) n.a.v. de Congolese onafhankelijkheidsfeesten naar de voormalige kolonie reisde. Dit kan aanleiding zijn tot een college over het koloniale verleden van België, eventueel ook Nederland.

Het in 2011 verschenen “Verleden in verf. De Nederlandse geschiedenis in veertig schilderijen” biedt talrijke voorbeelden van op schilderijen vereeuwigde historische gebeurtenissen in Nederland. Vóór de uitvinding van de fotografie werden grootse daden en taferelen uit de vaderlandse geschiedenis namelijk op doek vastgelegd. Dumas’ “Neighbour” wordt hier overigens ook in besproken.³¹

Vergevorderde studenten met literaire ambities vinden soms ook het schrijven van een gedicht bij een schilderij een interessante uitdaging. Het gedicht hoeft uitdrukkelijk niet te rijmen. Op dit niveau kan bijvoorbeeld “Jagers in de sneeuw” (1565)³² van *Pieter Bruegel de Oudere* inspirerend zijn. Ter voorbereiding op hun taak “Schrijf een gedicht bij het schilderij” verdient het aanbeveling om vooraf enkele voorbeelden uit Anton Kortewegs “Het oog van de dichter” (2017) te bestuderen.³³

Suggesties voor vervolgactiviteiten

Als de groep A0/A1 niet al te groot is, kunnen de toch nog betrekkelijk korte teksten, voorzien van correcties, gescand en in anonieme vorm geprojecteerd worden, zodat iedereen kan zien waar het schoentje nog wringt. Wie zich niet ten volle heeft ingezet, ziet meteen ook hoe het beter kan.

De ideale groep op niveau A1/A2 is 15 studenten groot. Dan kunnen tijdens 3 opeenvolgende sessies telkens 5 studenten hun beschrijving vóór de groep voorlezen, idealiter naast een geprojecteerde afbeelding van het door hen geko-

31 Voorbeelden van Belgische kunstenaars, die al dan niet een historisch of politiek gegeven uitwerken, zijn te vinden in Patrick de Ryncks “Dit is België. In tachtig meesterwerken” (2010) (ook met “Lumumba” en “Mwana Kitoko” van Luc Tuymans)

32 Kunsthistorisches Museum, Wenen: kurzelinks.de/vtds

33 Mooie voorbeelden zijn: Jan Van Eyck/Joost Zwagerman, Pieter Bruegel/Anna Enquist, Jan Asselijn/Ida Gerhardt, Alfred Stevens/Edgar Du Perron, e. v. a.

zen schilderij, zodat ze ook kunnen aanwijzen. Op die manier kunnen ze meteen ook enkele demonstratieve pronomina gebruiken. Tijdens hun presentatie moeten de studenten rechtstaan en luid en duidelijk voorlezen. Als ze op voorhand weten dat ze hun tekst aan een publiek moeten presenteren, besteden ze automatisch ook meer tijd aan hun taak. Men kan ervoor kiezen om de medestudenten achteraf te laten zeggen wat ze goed en minder goed vonden. De docent noteert tijdens de voordracht de belangrijkste fouten (vb. verkeerde zinsbouw in hoofd- of bijzin, vaak onder invloed van het Engels³⁴, verkeerde lidwoorden de/het (ook hier is de toenemende invloed van het Engels merkbaar), foute gebruikte woorden (door een verkeerd gebruik van online woordenboeken), foute preposities (vb. “van” i.p.v. “door” in passieve zinnen) en vermeldt deze. Indien haalbaar corrigeert de docent de tekst achteraf nog eens en schrijft er persoonlijke aanbevelingen bij. Want tijdens het voorlezen merkt men uiteraard niet of de participia van zwakke werkwoorden (tentoongesteld, geschilderd, geplaveid, overwoekerd) met -d of -t geschreven werden.³⁵

De teksten van groep A2/B1 kunnen ingezameld en lukraak aan andere studenten uitgedeeld worden, die (met potlood) correctievoorstellen (spelling, zinsbouw, woordkeuze, duidelijkheid, coherentie) moeten doen. Daarna gaat de tekst terug naar de auteur, die zelf beslist of hij de correcties overneemt. Uiteindelijk komen de taken bij de docent terecht, die ze individueel van commentaar voorziet (cfr. A1 en A2).

In groep B1/B2 wordt de beschrijving, die tijdens het college (stap 1) werd gemaakt, voorgelezen. Deze vormt de opstap naar het gesprek over het schilderij en zijn geschiedenis; de tekst die thuis werd geschreven (stap 2) wordt door de docent schriftelijk verbeterd.

Als men erin slaagt, de hele groep een gedicht rond één of verschillende schilderijen te laten maken, kunnen de teksten gefotokopieerd worden en aan alle studenten anoniem uitgedeeld. De bedoeling is dat ze een top tien samenstellen. Een mooie herinnering aan de cursus Nederlands is een poëziebundeltje voor allen met alle gedichten (zonder fouten) en de bijbehorende schilderijen in kleur. Dat kan natuurlijk ook met beschrijvende of interpreterende teksten rond schilderijen gedaan worden³⁶.

34 Vgl. hiervoor V. Wenzels bijdrage in *nachbarsprache niederländisch* 2019

35 Voor een uitgebreide analyse van feedback op schriftelijke taken verwijs ik naar de recent verschenen studie van Patrick Schetters, zie ook in dit nummer van *Nachbarsprache Niederländisch*.

36 Een interessant project werd in 2019 door het Vlaams-Nederlands huis voor cultuur en debat “De Buren” in Brussel gelanceerd. Aan achttien jonge Nederlandse en Vlaamse schrijvers werd gevraagd om personages uit schilderijen van Rembrandt, Frans Hals, Jan Steen e. a. te laten spreken met een genderblik. De teksten werden gebundeld en uitgegeven onder de titel “Oude werken. Jonge schrijvers. De eregalerij door een genderbril” en kunnen ook op de website van “De Buren” nagelezen worden.

Tot slot

Door dit soort schrijfoefeningen heb ik mijn studenten, via schilderijen, op een andere, indirecte, maar daardoor niet minder persoonlijke manier leren kennen. De meesten participeerden ten volle en wierpen zich met overgave op dit soort schrijftaak, dat de studenten au sérieux neemt. Er zijn namelijk nogal wat studenten, die veel oefeningen kinderachtig vinden of zich ervoor schamen en weigeren eraan mee te doen.

De drie doelen werden in ieder geval bereikt: de studenten beleefden duidelijk plezier aan deze taken en waren blij hun creativiteit te kunnen uitleven en zichzelf bevestigd te zien door de resultaten. Hun schrijfvaardigheid nam van taalniveau tot taalniveau duidelijk toe. Hun belangstelling voor Nederlandse en Vlaamse schilderkunst en de soms daarachter liggende historische context was oprecht en levendig. Het combineren van schrijfcompetentie met culturele competentie is volgens mij ideaal.

Maar wat meer is: ik durf zelfs te beweren dat schrijfoefeningen in het Nederlands indirect het schrijven in hun moedertaal ten goede komen, zoals de expliciete grammatica van de vreemde taal vaak aanzet tot nadenken over de impliciete grammatica van de eigen taal.

Geraadpleegde literatuur

- Bakker, F. / Olie J. (2012): *Schrijven op B2. Examentraining schrijfvaardigheid voor het Staatsexamen II*. Amsterdam: Boom
- Boer de B./ Ohlsen, R. (2015): *Nederlands op niveau. Methode Nederlands voor hoogopgeleide anderstaligen*. 2^e herz. druk, Bussum: Coutinho
- Boorsma, G. / Neukäter, H. (2019): Woorden, zinnen, tekst. Focus op schrijven. In: *Nachbarsprache Niederländisch*, 34, Münster, 74–82
- De Bolle, L. (2010): *Academische taalvaardigheden 1. Een oefenboek*. VUB-Press, Brussel
- De Rynck, P. (2010): *Dit is België. In tachtig meesterwerken*. Athenaeum – Polak & Van Gennep, Amsterdam
- Chaabani, M. (2014): *Das kreative Schreiben im Fremdsprachenunterricht*. GRIN, München
- Gathier, M. (2012): *Schrijf vaardig 1, 2 en 3. Methode met grammaticale opbouw voor anderstaligen (B1, B1/B2, B2)*. Coutinho, Bussum
- Hartog Jager den, H./Steinz P. (2011): *Verleden in verf. De Nederlandse geschiedenis in veertig schilderijen*. Athenaeum – Polak & Van Gennep, Amsterdam
- Korteweg, A. (2017): *Het oog van de dichter. 25 schilderijgedichten belicht*. Ons Erfdeel, Rekkem

- Schmölzer-Eibinger, S./Thürmann, E. (2015): *Schreiben als Medium des Lernens. Kompetenzentwicklung durch Schreiben im Fachunterricht*. Waxmann Verlag, Münster
- Reitsma, F. (2016): *Einführung in die Fachdidaktik Niederländisch*. Agenda Verlag, Münster
- Schettters, P. (2020): *Accuracy in the Written Production of Advanced Learners of Dutch as a Foreign Language with German L1*. Zürich
- Schettters, P. (2020): Correctieve feedback in de NVT-les – Inzichten uit empirisch onderzoek. In: *Nachbarsprache Niederländisch*, dit nummer.
- Wenzel, V. (Hg.) (2014): *Fachdidaktik Niederländisch*. Studienbücher zu Sprache, Literatur und Kultur in Flandern und den Niederlanden, Bd. 3, Agenda Verlag, Münster
- Wenzel, V. (2019): “Vandaag ze hebben al weer die fout gemaakt”. L2-Status im Erwerb des Niederländischen als L3. In: *Nachbarsprache Niederländisch*, 34, Münster, 4–27
- Werder, Lutz v. (2001): *Lehrbuch des kreativen Schreibens*. Schibri-Verlag, Berlin